

**Міністерство освіти і науки України
Львівський інститут економіки і туризму**

**ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ
ПАМ'ЯТКИ ПРИКАРПАТТЯ ТА
КАРПАТ – ВАЖЛИВІ ОБ'ЄКТИ В
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ**

*Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Львів, 24-25 квітня 2014 р.)*

Львів-2014

ББК 63.3 (4УКР)я43
Б48

**Міністерство освіти і науки України
Львівський інститут економіки і туризму**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського інституту економіки і туризму*

Б48 Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат — важливі об'єкти в розвитку туризму: [Текст]: зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 24-25 квітня 2014 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. — Львів: ЛІЕТ, 2014. 240 с.

ISBN 978-966-2400-34-2

У збірнику матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції пропонуються інноваційні наукові розробки, методи, методичні прийоми, підходи в справі теоретичної і практичної організації туризму, висвітлюються важливі й актуальні питання стану, перспектив розвитку туристичної індустрії на Прикарпатті та в гірських районах Карпат, на базі національної та світової історико-культурної спадщини.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, фахівців в галузі туризму, аспірантів і студентів.

ББК 63.3 (4УКР)я43

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- Львівський інститут економіки і туризму;
- Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
- Департамент Міжнародного співробітництва та туризму Львівської обласної державної адміністрації.

УПОРЯДНИКИ:

Бочан І. О. — голова оргкомітету, ректор, д.е.н., професор;
Берест Р. Я. — відповідальний редактор, д.і.н., професор;
Стоколос-Ворончук О. О. — редагування, к.ф.н., доцент;
Кім Г. О. — редагування, коректура.

Матеріали подано в авторській інтерпретації.

ISBN 978-966-2400-34-2

© Автори статей, 2014
© Львівський інститут економіки
і туризму, 2014

ЗМІСТ

Роман БЕРЕСТ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРАЮ У 2013 РОЦІ ДОСЛІДНИКАМИ ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ.....	5
Ольга АНІСІМОВИЧ-ШЕВЧУК МОНАСТІР ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО У СПАСІ: ІСТОРІЯ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ У СФЕРУ ТУРИЗМУ.....	22
Оксана БЕГЕЙ, СТОКОЛОС-ВОРОНЧУК ЖІНОЧІ ЧЕРНЕЧІ ОСЕРЕДКИ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧ. ХХІ СТ. НА СТАРОСАМБІРЩИНІ: ІСТОРІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	39
Любомир БЕЗРУЧКО САКРАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ ПУСТОМИТІВЩИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ТУРИСТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ.....	49
Оксана БЕГЕЙ, Ірина СТУПЧАНСЬКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ ГНІЗДИЧЕВА, ЛІВЧИЦЬ І РУДИ ЖИДАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ ТА ЇЇ ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	58
Тетяна БОЖУК, Галина ПЕТЬКО МУЗЕЇ ПРОСТО НЕБА ЯК ОБ'ЄКТИ ТУРИЗМУ, ЩО ДОЗВОЛЯЮТЬ ПІЗНАТИ КУЛЬТУРУ НАСЕЛЕННЯ ПРИКАРПАТТЯ І КАРПАТ.....	66
Зенон БОРОВЕЦЬ СТРАДЧ В КУЛЬТУРНІЙ ТА ДУХОВНІЙ СПАДЩИНІ УКРАЇНИ.....	69
Наталя БУЛИК ПОЛІТИКО-ПРАВОВА БАЗА ОХОРОНИ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК У ХІХ СТ. ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.....	75
Михайло КРІЛЬ ТЕРНАВА ТА ЇЇ ОКОЛИЦІ ЯК ПРИВАБЛИВІ ОБ'ЄКТИ ТУРИЗМУ.....	94
Оксана Чопик ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИСЛЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	102
Ірина ФРАНКІВ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ СІЛ ГОРОДОЦЬКОГО РАЙОНУ.....	107
Надія КІНДРАЧУК ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА КАРПАТСЬКОГО РЕГОНУ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ТУРИЗМІ.....	116
Оксана ФАСТОВЕЦЬ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ.....	122
Галина КОЗАК ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ СЕЛА ТУЛИГОЛОВЕ ГОРОДОЦЬКОГО РАЙОНУ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ КРАЮ.....	128

Тарас МАЛАНЮК ОБОРОННО-САКРАЛЬНА АРХІТЕКТУРА ОПШЛЯ ХІІ – ХVІІ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛ.).....	137
Ольга МУХА ЗНАЧЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ФАКТОРУ У ТУРИСТИЧНО-ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	144
Юрій СТЕЦИК МОНАСТІРСЬКИЙ КОМПЛЕКС ДРОГОВИЦЬКОГО ВАСИЛІАНСЬКОГО МОНАСТІРЯ СВЯТИХ ВЕРХОВНИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА (1775 – 1825 рр.).....	152
Ірина ФРАНКІВ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	160
Володимир КЛАПЧУК, Михайло КЛАПЧУК, Оксана КЛАПЧУК МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	174
Мирослава ЮНКО ДРОГОВИЧЧИНА В КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ІВАНА ФРАНКА.....	187
Маріанна ПАВЛИШИН АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ ФРЕСК – ЯК ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК КАРПАТСЬКОГО КРАЮ.....	193
Роман ЛОЗИНСЬКИЙ ІСТОРИКО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ НОСТАЛЬГІЙНОГО ТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ЯВОРІВСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ПОЛІГОНУ.....	198
Віктор ЦИМБАЛЮК, Микола ЦИМБАЛЮК, Надія ПОПИК, Надія ПАНАСЮК СУБКУЛЬТУРА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ: ВЗАЄМОДІЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ В ПОСТРЕФОРМНИЙ ПЕРІОД.....	206
Маркіян БОДНАРЧУК, Ольга АНІСІМОВИЧ-ШЕВЧУК, САКРАЛЬНІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ МОСТИЩИНИ.....	212
Михайло ГАЧАН, ІСТОРІЯ СЕЛА МІГОВО ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇЇ ЗАЛУЧЕННЯ У ТУРИСТИЧНУ СФЕРУ.....	221
Ольга ЦИМБАЛА, Ольга СТАХІВ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА КНЯЖОГО ЗВЕНИГОРОДА.....	229
Наталія ЛИСИК ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ХОДОРІВСЬКОГО ОПШЛЯ.....	236

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА КНЯЖОГО ЗВЕНИГОРОДА

Проаналізовано історію та сучасний стан розвитку княжого Звенигорода, охарактеризовано основні об'єкти культурно-історичної спадщини. Окреслено шляхи туристичного освоєння Звенигорода.

Ключові слова: Звенигород, культурно-історична спадщина, розкопки.

“Нема на світі нічого вічного, а найбільш скороминаючими є велич і слава людей, народів, міст та держав. Такі і тим подібні думки напливають до голови кожному, що нині опинившись в Звенигороді, одному з багатьох сіл Бобреччини, усвідомить собі, що стоїть на шматку історичної землі, повному ще недобутих і нерозгаданих скарбів давнього минулого, окутаному легендами та світлими історичними споминами” [6, с. 23]. Саме так, ще в 20-х рр. ХХ ст. галицький краєзнавець М. Голубець розмірковував над історичною долею Звенигорода, який зазнав і героїчної слави, і великого забуття. Отож, Звенигород – село, розташоване у Пустомитівському районі, за 20 км від Львова. Загальна чисельність населення складає приблизно 1150 осіб. Воно зберігає за собою статус адміністративного центру – тут знаходиться Звенигородська сільська рада, у підпорядкування якої входять довколишні села: Відники, Гринів, Коцурів, Шоломинь.

Сьогодні село начебто нічим особливим не відрізняється від інших. Але це лише на перший погляд. Адже якщо перегорнути сторінки літописів, стає зрозуміло, що Звенигород має славне минуле, як значний економічний, політичний і культурний осередок. Колись, ще до виникнення Львова, він був великим містом, градом, слава якого лунала далеко по староруських землях, столицею окремого князівства. Тут часто схрещувались у битвах мечі, якими відважні звенигородці громили полчища численних ворогів, процвітали промисли, сходились важливі торговельні шляхи, правили князі, про яких писали літописці, споконвіку жили героїчні люди, на яких тримався і ріс Звенигород.

У міжвоєнний період було опубліковано невеликі наукові розвідки про Звенигород, серед інших варто виділити археологічне дослідження Я. Пастернака [15] та історико-краєзнавчу публікацію М. Голубця [6]. Наукове зацікавлення Звенигородом тісно пов'язане з проведенням

археологічних розкопок, що розпочались з 50-их роках ХХ ст. і з певними перервами тривають до нашого часу. Перша наукова археологічна експедиція у Звенигороді була проведена в 1953-1955 рр. працівниками Львівського історичного музею за ініціативою археолога Ігоря Свешнікова [3]. Загалом, серед українських науковців, що зробили значний внесок у дослідження Звенигорода, варто назвати І. Свешнікова [18], О. Ратич, В. Гупало [8], В. Грабовецького [7], В. Лабу [12] тощо. Однак, сучасні дослідження щодо популяризації культурно-історичної спадщини Звенигорода, розвитку його туристично-рекреаційних ресурсів практично відсутні. Саме тому метою статті є спроба виділити основні об'єкти культурно-історичної спадщини, збережені у колишньому княжому місті, та окреслити можливості їх популяризації.

Звенигород – стародавнє місто Галицької землі. Археологічні знахідки дозволяють припускати, що на місці сучасного Звенигорода стоянка мисливців існувала ще 15 тис. р. тому. Виявлено низку пам'яток пізнішого періоду. Очевидно, це дало поштовх до розвитку тут повноцінного укріпленого міста, яке формувалось поступово, наприкінці I тис. н. е. і відіграло значну роль у політичному та економічному житті Південно-Західної Русі XI – першої чверті XIII ст. Відомо, що в XI ст. Звенигород належав до багатих давньоруських міст, за володіння яким розпочалася війна між сусідніми князями. Епізод цієї боротьби привернув до себе увагу всієї Давньої Русі і рукою монаха Києво-Печерського монастиря був занесений у давньоруський літопис. Відтак, перша літописна згадка про Звенигород відома з “Повісті временних літ”: у Лаврентіївському списку – з 1086 р., в Іпатіївському – з 1087 р.

Причиною появи Звенигорода на сторінках літопису стало повідомлення про вбивство під воротами фортеці володимирського князя Ярополка [18, с. 7–8].

“В літо 1086 повернувся Ярополк із Польщі і уклав мир із Володимиром Мономахом. І пішов Володимир назад князувати у свій Чернігів. А Ярополк сів у місті Володимирі. Та знову почалися чвари. Ярополк виступив проти удільних князів і не дійшовши до Звенигорода був убитий проклятим Нерядцем, якого напоумили злі люди. Лежав Ярополк на возі і його проткнули шаблею, і тоді підвівся Ярополк, висмикнув із себе шаблю, і скрикнув голосно: – Ох, таки спіймав мене ворог! Проклятий Нерядець утік, а Ярополка покладали отроки на коня і повезли у місто Володимир, а звідти...” [13].

Саме ж слово Звенигород, найімовірніше, утворилося семантичним способом: від давньоруського “звени город” – це укріплене місце, град,

де дзвонили у дзвони під час наближення ворога. Не випадково, на гербі і прапорі сучасного Звенигорода зображені дзвони [7, с. 25].

Хронологія важливих подій з історії Звенигорода загубилася у глибині тисячоліть, адже ще в дописемний період тут оселилися люди, про що свідчать результати археологічних розкопок. Так, встановлено, що місце теперішнього Звенигорода було заселене на початку бронзової доби, тобто чотири тисячі років тому. Під час археологічних розкопок тут виявлено могильники землеробсько-скотарських племен бронзової доби II тисячоліття до н. е, поселення ранньозалізної доби початку I тис. до н.е., численні пам'ятки перших століть н. е.

В VI–V ст. до н. е. на Звенигородщині з'явилися кочові скотарські племена скіфів. Доказом їх перебування є знайдені листовидне бронзове вістря на спис, характерна для них тригранна бронзова стріла та ін. На території Звенигорода виявлені пам'ятки перших століть до н. е. Цікавими знахідками є римські монети імператорів Траяна, Гадріяна, Антоніна (I–II ст. н.е.). Вони, безсумнівно, свідчать про зв'язки тодішнього Звенигорода з Римською імперією. У VII–VIII ст. долину річки Білки заселяли бужани. Ці племена займалися землеробством, мисливством, торгівлею [18, с. 5].

XI–XIII ст. – це період найбільшого розквіту і піднесення Звенигорода, який входив до складу Київської Русі. Місто розвивалось поступово: тут вдосконалювались ремесла, осідали купці, сюди надходила данина з навколишніх поселень. Родючі землі, природні багатства, зокрема, велика кількість болотної руди, добре захищене річкою Білкою місце, розташоване на перехресті шляхів, що вели від Володимира-Волинського до Галича, і землі Угорської та від Києва до Перемишля й землі Лядської, – усе це сприяло швидкому розвитку ремесл і торгівлі. Відомо, що в XI ст. Звенигород належав до багатих давньоруських міст, за володіння якими розпочинається боротьба між сусідніми князями, що і стає причиною появи міста на сторінках літопису наприкінці XI ст.

В XII ст. окремими територіями галицької землі володіли правнуки могутнього київського князя Ярослава Мудрого – князі Ростиславичі: Рюрик, Володар і Василько. Рюрик князував у Перемишлі, Василько – у Тереховлі, Володар – спочатку у Звенигороді, а після смерті Рюрика у Перемишлі. Після смерті Володаря Звенигород у 1124 р. переходить у руки його сина Володимирка, батька відомого і славного галицького князя Ярослава Осмомисла. З того часу до 1144 р. Звенигород стає столицею князівства і набуває свого найбільшого розквіту. У першій половині XII ст. давньоруські ремісники почали виготовляти

продукцію для збуту на ринках у Звенигороді. Цьому сприяла діяльність Володимирка, який, розширяючи кордони, приєднував сусідні землі, збільшував внутрішній ринок. Розвивались торговельні зв'язки, зростало політичне і економічне значення міста. Очевидно, за Володимирка з'явилися у Звенигороді й кам'яні монументальні споруди – храм і палац XII ст., рештки яких відкрито під час розкопок городища у 1965–1972 рр. До цього ж часу відноситься й побудова дерев'яної П'ятницької церкви на торговельному майдані, залишки якої вивчено у 1977–1978 рр. Місто було настільки підготовлене до оборони, що в 1125 році, коли брат князя Володимирка Ростислав хотів захопити його, зробити це не вдалося. Навіть тривала облога Звенигорода не дала наслідків; з півночі, заходу і півдня місто оточене недоступними болотами, а зі сходу – міцними острогами, за якими стояло три тисячі воїнів [18, с. 9].

У 1126 р. брат Володимирка Ростислав помер. Його володіння (Перемишльське князівство) Володимирко приєднав до Звенигорода. В 1141 р. до нього було приєднане Тербовлянське князівство. Внаслідок об'єднання Володимирком розпорочених князівств у одне ціле зросли могутність і політичний авторитет Галицько-Волинської держави, міцніла і розвивалась її тогочасна столиця Звенигород. Однак у 1144 р., після фактичного об'єднання Галицької землі, Володимирко переніс столицю з Звенигорода до Галича. Проте сильна і недоступна звенигородська фортеця і далі залишалася надійною опорою Володимирка. Того ж року київський князь Всеволод намагався здобути Звенигород. Однак двічі зазнав поразки.

В 1152 р. у Галичі несподівано помер Володимирко, а вся його спадщина дісталась сину Ярославу, званому Осмомислом. До нього звертається автор “Слова о полку Ігоревім” зі словами: “...Галицький Осмомисл Ярославе! Високо сидиш ти на своїм золотокованім престолі, підперши гори угорські своїми залізними військами, заступивши королеві дорогу, зачинивши ворота на Дунаї ...” [18, с. 12]. Ще кілька разів літописці згадували про Звенигород, оповідаючи про князювання Романа (1206–1208 рр.), Мстислава Удатного, який у 1221 р. віддав Звенигород в управління боярину Судиславу. Востаннє Звенигород згадується у літописі в 1235 р. у зв'язку з боротьбою Михайла Чернігівського і Данила Галицького за київський престол.

Через п'ять років орди хана Батия здобули усі міста, залишаючи на їх місці попіл. На початку 1241 р. ординці підійшли до Звенигорода. Літопис не згадує про захоплення Звенигорода Батием, але шар попелу на городищі і людські кістки свідчать про те, що його спіткала гірка

доля. Зникають про Звенигород літописні звістки, а його місце і роль перебирає на себе княжий Львів. Занепад міста пояснюється не лише тим, що воно було розгромлене татарами. Звенигород втратив своє значення як політичний і торговельний центр, не маючи близьких ринків збуту, що поступово переходили до Львова. Навіть під час походу польського короля Казимира на Галичину 1340 і 1349 рр. про Звенигород літописці не згадали. Та все ж впродовж XIV–XV ст. землі Галицько-Волинського князівства, а у їх складі і Звенигород, захопили польські феодали. У період національно-визвольної війни 1648–1654 рр. біля Звенигорода двічі проходили козаки гетьмана Б. Хмельницького. У 1676 р. село зруйнували турки [7, с. 25].

Поступово, втративши значення великого міста, Звенигород довго залишався містечком Речі Посполитої без права міського самоуправління. У XVIII ст. він разом з навколишніми селами входив до Бережанської волості, яку мав у приватній власності великий польський магнат, коронний гетьман Адам Сенявський. Звенигород поділявся на дві частини – панську і селянську. Селяни жили за валами окремими господарствами, які в тогочасних актах називалися дворищами. Таких дворищ на карті 1766 р. вказано 26 [18, с. 27]. З 1772 р., внаслідок першого поділу Речі Посполитої, західноукраїнські землі ввійшли до складу Австрійської імперії. Про скасування панщини в австрійський час у селі нагадує пам'ятний хрест.

У 1918 р. в селі з місцевих мешканців була сформована сотня – понад 135 стрільців, що входила до складу 3-го куреня 24-го піхотного полку Українських січових стрільців. Звенигородська сотня приймала участь у бойових діях під час українсько-польської війни 1918–1919 рр.

У 1987 р. Звенигород урочисто відсвяткував своє 900-річчя. Був збудований соціально-культурний комплекс та проведені роботи благоустрою села. Зокрема, розбудовано міні-містечко, що включає ансамбль будівель, де знаходяться школа, сілька рада, Будинок “Просвіти”, магазини, бібліотека тощо. Тоді ж збудовано приміщення музею, що своїм зовнішнім виглядом нагадує фортецю [4, с. 3]. На честь першої згадки у центрі села зведено монумент, що поєднує у собі арку та 4 скульптури – Літописця, Воїна, Землероба і Матір, як берегиню життя. Арка зі звонами символізує об'єднання трьох князівств – Перемишльського, Терехівського та Звенигородського.

XXI ст. вже встигло внести кілька яскравих сторінок у хронограф Звенигорода. Так, 24 серпня 2006 р., у день Незалежності України, тут відбувся урочистості з нагоди дня родини Крушельницьких. Львівський музей Соломії Крушельницької переніс святкування зі

Львова у с. Звенигород, в якому жив і похований дід Соломії Крушельницької – Григорій Савчинський [1; 2; 14; 17].

Сакральна спадщина села представлена двома діючими храмами. Дерев'яна церква св. Миколая збудована на місці попередньої у 1891 р. Знаходиться у північній частині села. У плані – тризрубна триверха будівля великих розмірів. Складається з квадратної в плані нави, до якої зі сходу прилягає гранчастої форми вівтар з прибудованими ризницями, а з заходу – прямокутний бабинець з прибудованим по осі маленьким присінком[9; 19; 21].

Серед пам'яток історії до сьогодні зберігся в Звенигороді символічний хрест, споруджений на честь скасування панщини 1848 р. Посеред села насипана курганна могила, посвячена пам'яті жертв сталінських репресій та Українських січових стрільців, які полягли за волю України. У селі діє музей історії давньоруського міста Звенигорода. Експозиція розгорнулась у сучасному будинку, спеціально побудованому для музею. Узагальнюючи, варто зазначити, що археологічна спадщина, героїчна історія княжого Звенигорода, збережені пам'ятки населеного пункту, діючий музей та мальовнича місцевість є доброю основою для формування тут цікавого туристичного продукту. Реальні можливості залучення туристів продемонстрували проведені тут у наш час два фестивалі, які нагадали про славне минуле стольного града і перспективні шляхи розвитку.

Література:

1. Барна В. Савчинський Григорій Онуфрійович // ТЕС. – Тернопіль: ВАТ ТВПК “Збруч”, 2008. – Т. 3. – С. 218.
2. Бресва В. Пам'яті Григорія Савчинського: [до 190-річчя від дня народж. священ.] / В. Бресва // Свобода. – 1995. – 24 січня.
3. Булига О., Пономарьова Т. Археологічні матеріали Ігоря Свешнікова у фондах Рівненського обласного краєзнавчого музею [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.is/2HoF#selection-155.0-171.26>
4. Василечко В. Звенигород. Через віки до днів теперішніх // Голос народу. – 2013 р. – 8 червня. – № 23 (1411). – С. 3.
5. Влох М. Винники. Звенигород. Унів та довкільні села: історично-мемуарний збірник. – Чикаго, 1970. – 527 с.
6. Голубець М. Белз–Буськ–Звенигород. – Львів, 1927. – 32 с.
7. Грабовецький В. Звенигород. – Львів. – 1959. – 67 с.
8. Гупало В. До питання про особливий тип гончарних мисок зі Звенигорода // *Wczesne średniowiecze w Karpatach polskich*. – Krosno, 2006. – S. 373–389.

9. Дерев'яні церкви Галичини. Звенигород. Церква св. Миколи [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://decerkva.org.ua/zvenyhorod>.

10. Закалик Б. Пустомитівщина: історико-краєзнавчий нарис / Б. Закалика. – Пустомити, 2003. – 204 с.

11. Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область / редакційна колегія: Маланчук В. [та ін.]. – Київ: Головна редакція Української Радянської енциклопедії АН УРСР, 1968. – 979 с.

12. Лаба В. Літопис парафії Звенигород від давніх часів до 1939 року / Василь Лаба. – Львів, 2011. – 52 с.

13. Літопис руський за Іпатським списком / Пер. з давньорус. Л. Махновця; Відп. ред. О. Мишанич. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/litop/lit10>.

14. Медведик П. Один із славетного роду: (до 190-річчя Г. Савчинського) // Тернопіль. – 1995. – № 1. – С. 54.

15. Пастернак Я. Нові археологічні набутки Музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові за час від 1933–1936 // ЗНТШ. – Львів, 1937. – Т. CLIV. – С. 247.

16. Пшик В. Укріплені міста, замки, оборонні двори та інкастельовані сакральні споруди Львівщини XIII–XVIII ст. – Львів, 2008. – 240 с.

17. Савчинський Г. Звенигород [Текст]: ліричні поезії, віршовані гуморески, казки, притчі і байки, прозові твори / Упоряд. П. Медведик. – Т., 1993. – 87 с.

18. Свешніков І. Звенигород: Краєзнавчий нарис. – Львів: Каменяр, 1987. – 48 с.

19. Слободян В. Історія парафій УГКЦ Пустомитівщини / В. Слободян, Б. Закалик. – Львів, 2009. – 110 с.

20. Ханас В. Нехай лунають мелодії літописного Звенигорода // Тернопіль вечірній. – 1995. – 25 січня.

21. Царик З., Царик М. Дерев'яні церкви та дзвіниці Бібреччини. – Львів-Бібрка, 1996. – 126 с.

Olga TSYMBALA, Olga STAKHIV CULTURAL AND HISTORICAL INHERITANCE OF PRINCELY ZVENYGOROD

History and modern development of princely Zvenygorod are analysed in the article, the basic objects of cultural and historical inheritance are described. Ways of the tourist mastering of Zvenygorod are outlined.

Key words: Zvenygorod, cultural and historical inheritance, archaeological excavations, museum.